

1. Конопленко Л. (2015). Методика навчання усного англомовного спілкування з використанням ділової гри майбутніх фахівців із інформаційної безпеки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ: КНЛУ 2015. 328 с.
2. Сасенко Н. (2015) Міждисциплінарний підхід до навчання іноземної мови у вищій технічній школі. *Матеріали за XI Міжнародна научна практична конф. [«Бъдещите изследвания – 2015»]*, (Софія, 17-25 февруари 2015). Софія, «Бял ГРАД-БГ» ООД, Том 8. С. 29-31.
3. Jones C. (2009) Interdisciplinary Approach – Advantages, Disadvantages, and the Future Benefits of Interdisciplinary Studies. *ESSAI*. Vol. 7. pp. 76-81. URL: <https://dc.cod.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1121&context=essai>.

ІНОЗЕМНА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) ЯК ЗАСІБ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Людмила Мороз,

кандидат філологічних наук, професор,

завідувач кафедри іноземних мов,

Рівненський державний гуманітарний університет

Людмила Ясногурська,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов,

Рівненський державний гуманітарний університет

Наталія Мічуда,

старший викладач кафедри іноземних мов,

Рівненський державний гуманітарний університет

На сучасному етапі розвитку науково-технічного прогресу все актуальніше постає не стільки професійна підготовка як така, скільки професійна підготовка спеціалістів екологічної сфери – задля подолання наслідків цього прогресу, зокрема негативних впливів на навколишнє середовище. Наразі екологічна освіта є важливим чинником формування особистості, її ціннісного ставлення і визначення пріоритетів власної життєдіяльності (Концепція екологічної освіти України, 2002).

Саме тому перед освітянами постають якісно нові завдання – виховання фахівців широкого профілю, спроможних вирішувати економічні й екологічні завдання, здатних бути психологічно готовими до природоохорони і раціонального природокористування у своїй професійній діяльності.

Однією з характерних рис сучасної професійної освіти, в тому числі й екологічної, є гуманізація та гуманітаризація, формування загальнолюдських, моральних і національних цінностей у майбутніх фахівців. Оскільки засобом формування професійної компетентності студентів може виступати будь-яка навчальна дисципліна, то важливо вивчити й вплив блоку гуманітарних дисциплін на процес професійної підготовки екологів.

Загалом перелік гуманітарних дисциплін у різних університетах лишається незмінним. Студенти вивчають «Ділову українську мову», «Філософію», «Соціологію», «Основи психології та педагогіки», «Українську та зарубіжну культуру», «Іноземну мову» та ін. Ці предмети ми розглядаємо як певну моделювальну систему, яку можна використовувати не лише для формування комунікативної, міжкультурної, інших компетентностей, а й професійної. Гуманітарні предмети дають змогу студентам не тільки зрозуміти загальні закономірності функціонування культури, її значення в суспільному розвитку індивіда, але й допомагають засвоїти найвидатніші досягнення світового мистецтва, специфіку та неповторність як української, так й інших культур,

водночас, можуть виконувати роль засобу професійної підготовки спеціалістів.

У нашому дослідженні ми серед переліку предметів гуманітарного циклу зосередили увагу на дисципліні «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», зважаючи на специфіку професійної діяльності студентів та сучасні глобальні інтегративні процеси. Позитивним є і той факт, що дедалі частіше викладання цієї дисципліни студентам технічних спеціальностей переходить від загального та комплексного до конкретного і основного. Наприклад, на першому курсі в Рівненському державному гуманітарному університеті студенти-екологи вивчають курс «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)». Розглядаючи цю дисципліну як засіб підготовки майбутніх екологів до професійної діяльності, ми пропонуємо зосередити увагу на трьох основних напрямках її педагогічного впливу: формування позитивної професійної мотивації і професійної міжкультурної компетенції та інтегративний підхід до її викладання.

Серед чинників формування мотиваційної сфери майбутніх спеціалістів-екологів визначальний вплив мають професійно-орієнтоване навчання, а також творча діяльність студентів.

Мотив – це своєрідний пусковий механізм, індивідуальна потреба в будь-якій діяльності. Він є спонукальним елементом, основою її виникнення. Діяльність, у свою чергу, цілком залежить від мотивів і міри їх усвідомлення, так само як і від ставлення (рефлексивності) особистості до неї. Це стосується й підготовки до професійної діяльності. На думку Л. Чулкової, в основі діяльності лежить особистісна значущість людини, яка коригує її свідомість. Відповідно, не відбуватиметься усвідомлення знань, а навчальна діяльність не матиме бажаного результату, якщо особистісна значущість буде відсутня, а дії та операції не будуть спонукатися мотивом або потребою (Чулкова, 2004, С. 34-35). Мотиваційне забезпечення вивчення іноземної мови потребує від педагога створення позитивного ставлення студентів до процесу навчання, що легко забезпечити, включивши до змісту дисципліни професійно-орієнтовані теми, а

саме: екологія та екосистеми, біосфера, методи захисту біосфери, населення Землі, природа і суспільство, вплив людської діяльності на довкілля, Україна: проблеми забруднення, шумове забруднення в Україні, екологічні катастрофи тощо.

Отже, викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах має бути організовано на такому рівні, щоб студенти усвідомлювали його важливість та особистісну значущість здобутих знань. Майбутні екологи лише тоді оволодіють достатнім рівнем сформованості міжкультурної комунікації, коли усвідомлять її значущість для їхньої майбутньої професійної діяльності. Це веде не лише до необхідності збагачувати зміст навчання професійно-орієнтованим цікавим матеріалом, але й до формування пізнавального інтересу, сприяння адекватній самооцінці студентами своїх можливостей, прагнення до самовдосконалення, формування відповідального ставлення до професійної діяльності тощо.

Професійну спрямованість навчання ретельно досліджує Л. Савенкова. Науковець підкреслює, що «орієнтування у своїй професії» має відбуватись як на рівні знань, так і на рівні емоційно-позитивного досвіду, для цього доцільним буде вирішення таких завдань: орієнтувати майбутніх спеціалістів не тільки на результат, але й на процес діяльності; домагатися того, щоб дії, які виконують студенти, були успішними; досягати оволодіння майбутніми фахівцями елементів творчості як у професійній, так і в комунікативній діяльності (Савенкова, 1996, с. 12). Сюди доцільно включити змістове навантаження профільних предметів екологів, а саме: «Екологія людини», «Моделювання і прогнозування стану довкілля», «Ландшафтна екологія» тощо.

Орієнтація студентів-екологів на майбутню професію має носити особистісний характер, щоб готовність до професійної діяльності виступала не тільки як особистісна, але й як професійно-особистісна якість спеціаліста. З огляду на викладене, зазначимо, що «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» має сприяти формуванню професійних навичок і бути

запорукою майбутньої успішної професійної діяльності. Серед основних навичок виокремимо: знання мовного етикету, формулювання комунікативних цілей і завдань, аналіз предмета комунікації і конфліктних ситуацій, володіння навичками, прийомами, тактиками, стратегіями ділової комунікації. Як тільки майбутні екологи усвідомлять професійне значення дисципліни, відбудуться позитивні зміни у ставленні до її опанування.

Тобто, розкриття професійної значущості навчальної інформації, її зв'язок з реальним життям стимулюють не лише розвиток навчальної та професійної мотивації студентів, а й інтерес до ділової комунікації у процесі вивчення іноземної мови. Основне мотиваційне навантаження тут виконує прагнення до професійного самовдосконалення. Відповідно інформаційно-бідний матеріал не формує позитивних стійких мотивів навчальної і професійної діяльності.

Визнання такої гуманітарної дисципліни як «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» однією з пріоритетних у навчальних закладах обґрунтовується концепцією європейської освіти, що базується на ідеї «спільного європейського дому», де саме мову розглядають як провідний інструмент об'єднання. Мультилінгвальність з перспективою оволодіння кожним європейцем трьома і більше мовами виступає основним спрямуванням мовної політики.

Оскільки розв'язання екологічних проблем відбувається на певних рівнях: локальному, національному і міжнародному, то майбутній еколог, окрім базової екологічної освіти, повинен володіти добре сформованими міжкультурними комунікативними вміннями – задля успішної співпраці з колегами на інтернаціональному рівні. Цьому сприятиме соціально-позитивна мотивація процесу підготовки до міжкультурної комунікації в рамках професійної діяльності майбутніх екологів.

Студент першого року навчання, опановуючи іноземну мову, не просто засвоює певні слова, словосполучення і конструкції, а й одержує інформацію

про історію та культуру різних країн. Водночас, відбувається ідентифікація себе як представника свого народу, усвідомлення існування в різних культурах відмінних рис у системі сприйняття, у системі цінностей, етикетних нормах тощо. Студенти, вивчаючи іноземну, зазвичай, прагнуть оволодіти ще одним способом комунікації, проникаючи у нову національну культуру, і «отримують величезне духовне багатство, що зберігається в іноземній мові», а самі носії мови вивчають власну національну культуру через посередництво рідної (Чулкова, 2004, с. 36).

Вивчення іноземної мови сприяє розвитку в студентів здібностей використовувати її як інструмент спілкування, як засіб міжособистісної взаємодії в багатонаціональному та полікультурному просторі. Кожне слово містить частину культури народу, відображає історичні та соціальні зміни, певні способи мислення. Згідно зі стратегією вивчення іноземних мов в Україні, комунікативна здатність людини ґрунтується на мовній, мовленнєвій, дискурсивній, стратегічній, соціокультурній і соціолінгвістичній компетенціях. Тобто, студенти мають знати не тільки вербальну мову і відповідно її вживати в конкретних ситуаціях, але й володіти певною картиною світогляду представників країни, мову якої вивчають.

Практичне володіння іноземною, реалізація на письмі комунікативних намірів, установлення ділових контактів, висловлення прохання, згоди, незгоди, відмови, вибачення, подяки; досягнення студентами такого рівня знань, який має забезпечити майбутнім спеціалістам можливість спілкуватися іноземною мовою за тематикою, передбаченою програмою, застосування лексико-граматичного мінімуму, обговорення проблем загальнонаукового і професійно-орієнтованого характеру – це і є спрямованість досліджуваного курсу.

Водночас, для спеціалістів-екологів необхідним є вивчення таких тем: розмова по телефону, ділове листування, переговори, звернення з питань працевлаштування, призначення на посаду, укладання угод і контрактів, наукові конференції, подорожі за кордон, поселення в готель і т.ін., оскільки ці

теми відображають особливості професійного спілкування безпосередньо у сфері їхньої діяльності.

У процесі викладання іноземної мови у технічних вищих навчальних закладах педагог орієнтується на інтегративний підхід як засіб формування узагальненої системи знань, умінь і навичок студентів-екологів. Фрагментарність при підготовці до професійної діяльності ускладнює комплексне розуміння студентами навчального процесу, запобігає використанню ними вже здобутих знань і набутих умінь за межами того чи іншого предмета.

Інтеграція навчальних дисциплін у професійній підготовці майбутніх екологів доцільна з огляду на мету і завдання такої підготовки, утім, це дає змогу глибше розкрити і доповнити зміст самих дисциплін, визначити спеціалізацію провідною ідеєю їх викладання. Розв'язання цієї проблеми в контексті професійно-орієнтованого навчання можливе за введення спецкурсів і певних дисциплін. Отже, наголосимо, що інтеграція предметів відіграє значну роль у формуванні професійної готовності майбутніх екологів.

Розглянуті нами напрями використання дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» як засобу професійної підготовки майбутніх спеціалістів екологічної сфери можна забезпечити шляхом розробки відповідних завдань, які мають носити комунікативний і професійно спрямований характер і, водночас, потребувати комплексних знань з інших дисциплін. Їх метою є спонукання до комунікативного самовизначення студентів; створення відповідних умов для оволодіння та реалізації навичок міжкультурної комунікації, для використання здобутих знань і набутих умінь на практиці, в нестандартних ситуаціях професійної діяльності, для апробації нових прийомів і методів міжкультурної комунікації. Отже, слід використовувати завдання комунікативного характеру.

Наприклад, можна залучити студентів до рольової дискусії. Перед

початком студентів розбиваємо на групи і просимо, працюючи разом над темою «Вплив індустрії на навколишнє середовище», дотримуватися певних правил і знайти рішення проблеми відмінної інтерпретації спільних немовних елементів у світових культурах (наприклад, в англійській, індійській, японській, бразильській, українській тощо). Правила встановлюються такого характеру: кожен бере участь, жоден не домінує; висловлювання мають бути з теми; залучається активне слухання; підтримка одне одного є необхідною умовою.

Студенти по черзі отримують ролі організатора (визначає порядок роботи та стежить за його дотриманням), хронометриста (розподіляє кількість часу), тлумача (відповідає за єдине трактування завдання всім членам групи), реєстратора (робить записи під час групового обговорення, підбиває підсумки роботи), репортера (презентує роботу групи решті студентів). У такий спосіб навчальний процес скеровується на формування в студентів-екологів відповідальності за комунікативних партнерів, осмислення та проектування власних дій, стосунків кооперативного характеру, компромісного підходу до розв'язання професійних проблем; на формування толерантного ставлення й розуміння культурних відмінностей колег-екологів.

Отже, гуманізація та гуманітаризація є характерними рисами сучасної професійної освіти, що, в свою чергу, накладає певні зобов'язання на дисципліни гуманітарного циклу, які викладаються у технічних вищих навчальних закладах — вони все частіше розглядаються як засоби формування професійної компетентності. Вплив курсу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» у підготовці майбутніх екологів до професійної діяльності є беззаперечним. Ми розглядаємо цю дисципліну переважно як засіб підготовки майбутніх екологів до професійної діяльності через напрями її педагогічного впливу на формування позитивної професійної мотивації і професійної міжкультурної компетенції з урахуванням, звісно, інтегративного підходу до її викладання.

Список використаних джерел

- Концепція екологічної освіти України від 20.12.2001 р. (2002). *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. № 7.
- Савенкова, Л. (1996) Комунікативні процеси у навчанні. Елементи теорії і практики формування комунікативних умінь : навч. посібник. К. : Вид-во КДЕУ, 120 с.
- Чулкова, Л.О. (2004) Комунікативна компетенція - провідна складова професійної підготовки вчителя-європейця, викладача англійської мови. *Педагогіка*. № 4. С. 34-37.

THE ROLE OF INDEPENDENT WORK IN DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

Лілія Нечипорук,

студентка IV курсу філологічного факультету,

Рівненський державний гуманітарний університет

Науковий керівник - Безкоровайна Ольга Володимирівна, завідувач кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання, доктор педагогічних наук, професор.

Nowadays, independent work plays a key role in the process of learning foreign languages. It gives students the opportunity to take responsibility for their own progress and to develop skills at their own pace. In particular, independent work helps improve communicative competence, which is one of the main goals in foreign language education.

Communicative Language Teaching (CLT) focuses on interaction as the main method of learning a language. This approach supports the idea that communication should be meaningful and related to real-life situations. Independent tasks, such as writing emails, recording voice messages, reading articles, or preparing presentations, allow students to practice language in authentic ways. According to Harmer (2007),